

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ

THE DEVELOPMENT PROCESS OF COMMUNITY-BASED TOURISM: EXPERIENCING LOCAL LIFESTYLES TOWARDS SUSTAINABILITY IN THAMAO COMMUNITY

ทัศนีย์ ดอนเนตร

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่

Tassanee Donnet

Phrae Provincial Cultural Office

E-mail: tudsanee_l@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ” ได้กำหนดวิธีการวิจัยแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยวิธีใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลศึกษาบริบทชุมชนคุณธรรมต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ในชุมชนท่ามะโอ พบว่าชุมชนท่ามะโอมีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ ธรรมชาติสวยงาม อาหารท้องถิ่นอร่อย ชุมชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างดี และพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์

2) ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอพบว่า ประชาชนและหน่วยงานร่วมกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดผ่าน Soft power และกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม มุ่งสร้างธุรกิจและผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มรายได้ให้ชุมชน

3) ผลนำเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน เน้นการสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น พัฒนาการศึกษา ส่งเสริมความสะอาด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียม และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา, การท่องเที่ยวชุมชนยลวิถี, ชุมชนท่ามะโอ

Abstract

The research titled “The Development Process of Community-Based Tourism Towards Sustainability in Tha Ma-O Community” employed Qualitative Research methods. Data collection was conducted through In-depth Interviews with 15 key informants, purposively selected for their expertise in community-based tourism development. The findings of the study revealed:

1.Context of the Model Community for "Local Ways Tourism" in Tha Ma-O Community Tha Ma-O Community is distinguished by its unique local culture and traditions. Visitors are attracted to important landmarks, beautiful natural scenery, and delicious local cuisine. The community demonstrates strong preservation of art and culture while developing competencies that align with its identity.

2.Analysis of the Community-Based Tourism Development Process Towards Sustainability Collaborative efforts between residents and local agencies define tourism routes. Marketing is promoted through soft power initiatives and cultural activities. The community focuses on creating businesses and products that enhance local income.

3.Presentation of the Development Process Towards Sustainability The proposed sustainable development approach emphasizes: Supporting local businesses. Improving education. Promoting cleanliness and environmental conservation. Using resources sustainably. Encouraging public participation and equitable access to rights. Leveraging technology and innovation to enhance community development. The findings highlight the importance of integrating cultural preservation, local participation, and innovation in achieving sustainable community-based tourism.

Keywords: Development Process, Community-Based Tourism, Thamao Community

บทนำ

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 – 2564) เพื่อให้หน่วยงาน องค์กรทุกภาคส่วนได้ส่วนร่วมในการปลูกฝัง ส่งเสริมคุณธรรม สร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ที่ใช้กระบวนการ “ระเบิดจากข้างใน” นำไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน อันส่งผลให้ประเทศชาติและประชาชนมีความมั่นคงสงบสุขด้วยมิติทางศาสนา มั่งคั่ง เข้มแข็งด้วยวิถีวัฒนธรรมไทย และยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ที่เน้นการวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะสถาบันที่สำคัญ เช่น ครอบครัว การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สื่อ และกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ของภาคส่วนต่าง ๆ การส่งเสริมคุณธรรมเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัด เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแนวทางของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ผ่านกระบวนการเชิงวิชาการและมีการเชื่อมโยงบูรณาการความร่วมมือของเครือข่ายทางสังคมให้เกิดการรวมตัวที่เข้มแข็งมีพลังในการขับเคลื่อนคุณธรรมตามบริบทของแต่ละเครือข่ายภายในจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม ในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน และการพัฒนาศักยภาพให้กับแกนนำ หน่วยงานองค์กรที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมคุณธรรมตามบริบทของแต่ละเครือข่าย ขยายผลในพื้นที่ในวงกว้าง อีกทั้ง กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แการะบบเศรษฐกิจชุมชน อย่างยั่งยืนโดยใช้พลัง “บวร” เป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการการทำงานในชุมชนคุณธรรม ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นทั้งภูมิสังคม ภูมิปัญญาและภูมิทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สามารถต่อยอดเพื่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ สามารถขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่นและทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ทั้งในชุมชนท้องถิ่น (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2561) สอดคล้องกับ ทิศทางและแนวทางการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี 2566 พบว่า ในปี 2566 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งเป้าเน้นพลิกฟื้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล และสร้างคุณค่าการเดินทางสู่ High Value & Sustainable Tourism และการพลิกฟื้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ (พลอยจันทร์ สุขคง, ททท, 2566: ออนไลน์) ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 กระตุ้นความต้องการเดินทาง (Drive Demand)

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างประสบการณ์การเดินทางที่มีความหมายและทรงคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว (Meaningful Travel)

กลยุทธ์ที่ 3 ต่อยอดพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน (Shape Supply) และ

กลยุทธ์ที่ 4 ยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (High Value and Sustainability)

จากการรายงานการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทิศทางและแนวทางการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และ ธนัสสา โรจนตระกูล กล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชน คือ การท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ การท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนและเกิดความยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวยั่งยืนโดยชุมชนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ ในมิติ สังคม ผู้คน ชุมชนวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน สามารถสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ยังช่วยในการอนุรักษ์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรวัฒนธรรม ในรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ที่มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ ให้กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชนจนนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เป็นชุมชนที่ร่วมประกาศเจตนารมณ์ ในการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรม โดยจะมีการพัฒนาต่อยอด มีระบบกลไก เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ และศึกษาต่อยอดการท่องเที่ยวในชุมชนคุณธรรมต้นแบบบริบทสภาพแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบ สู่ความยั่งยืนโดยการนำทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจต่อไป ในการพัฒนาสืบสาน รักษา ต่อยอด ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเข้มแข็งให้มีเสน่ห์ ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนคุณธรรมต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ในชุมชนท่ามะโอ
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

การที่นักพัฒนาชุมชนจะสามารถทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์, 2558: 127-128) ประกอบด้วย 1) คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a most important) การพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพเกิดจากการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation) การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คนในชุมชนได้เข้ามาศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ 3) การพึ่งตนเองของชุมชน (Self-Reliance) เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเอง 4) การช่วยเหลือตนเอง (Aided self-Help) โดยเน้นสนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม 5) การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า (Community Natural Resources Utilize)

ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนโดยอ้อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น 6) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Initiative) การพัฒนาชุมชนเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน 7) ความต้องการของชุมชน (Felt-needs) ให้สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามความต้องการของชุมชนเอง 8) ชีตความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล (Community and Government) การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ 9) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co-Operation between) การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว 10) การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated development) การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันหลายๆ ด้าน 11) ความสมดุลในการพัฒนา (Development as equality) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด 12) การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong education) เป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เน้นให้รู้จักตนเอง รู้จักโลกและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน 13) การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการและเป็นกระบวนการทางสังคม

2. หลักการเกี่ยวกับจริยธรรมชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา

ส่วนนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมชุมชน ที่มีความน่าเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชน เกิดจากอิทธิพลของพฤติกรรมทางจริยธรรมที่แสดงถึงความมีศักดิ์ศรี ความเปิดเผย ความจงรักภักดี ความสามารถ และความสม่ำเสมอในการบริการ เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมส่วนตัวและเป็นกลยุทธ์ขององค์กรในการสร้างองค์กรที่มีจริยธรรมส่งผลต่อบรรยากาศด้านของจริยธรรม องค์กรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต้องเริ่มจากตัวผู้นำที่มีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องมีความรอบรู้ด้านคุณธรรม นอกเหนือจากการสอนผู้อื่นด้วยคำพูดโดยการประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป (Hosmer, L.T, 1995: 379-403) หลักจริยธรรมชุมชนมีหลักการที่สำคัญที่เป็นลักษณะของผู้นำประกอบด้วย 1) ผู้นำที่มีจริยธรรมจะเคารพผู้อื่น การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ 2) ผู้นำที่มีจริยธรรมจะให้บริการผู้อื่น การให้บริการเป็นตัวอย่างของแนวคิดจริยธรรมที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของผู้อื่น ผู้นำจะเอาประโยชน์ของผู้อื่นเป็นหลักเป็นอันดับแรก 3) ผู้นำที่มีจริยธรรมเป็นคนยุติธรรม ผู้นำเชิงจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง ความเที่ยงธรรมและความยุติธรรม 4) ผู้นำที่มีจริยธรรมต้องซื่อสัตย์ เพื่อจะสามารถเข้าใจความสำคัญของความซื่อสัตย์ได้อย่างชัดเจน 5) ผู้นำที่มีจริยธรรมสร้างชุมชน ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการส่งอิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยการแสดงถึงมิติทางจริยธรรมที่ชัดเจนมีการอ้างอิงถึงเป้าหมายร่วมกันซึ่งหมายความว่าผู้นำและผู้ตามต้องเห็นด้วยกับแนวทางปฏิบัติของกลุ่ม ตลอดจนทั้งผู้นำและผู้ตามต้องใส่ใจนอกเหนือจากเป้าหมายร่วมกันของพวกเขา แล้วจะต้องใส่ใจต่อเป้าหมายและความต้องการของชุมชนด้วย (พระครูประดิษฐ์สารนิวิฐ, 2564: 50-51) หลักการเกี่ยวกับจริยธรรมชุมชนสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ในรูปแบบของการท่องเที่ยว

แบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นลักษณะพิเศษ ประกอบด้วย

1) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-Based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อ วิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็นเน้นธรรมชาติ และองค์ประกอบของธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูด

3) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติ และองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูล และการสื่อสารความหมายธรรมชาติรวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด (วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือ ดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนพร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจเพื่อยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น (สุรเชษฐ์ เชมฐมาส, 2539)

3) หลักการและเหตุผลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดดังนี้

หลักการและเหตุผลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ			
ลำดับ	สถานที่	รายละเอียด	รูปภาพประกอบ

1	บ้านหลุยส์	เรือนไม้โบราณกึ่งปูนทรงปั้นหยาสองชั้น อดีตบ้านของหลุยส์ ที่เลียวโนเวนส์ มีกลิ่นอายโคโลเนียล ด้านหน้ามีมุขแปดเหลี่ยม (ยื่นออกมาหกด้าน) ตีเกล็ดไม้ระบายอากาศโปร่งพร้อมบานหน้าต่างมองเห็นได้โดยรอบ ตัวเรือนด้านล่างก่อด้วยปูนฉาบประตูกึ่งแบบฝรั่งพร้อมช่องระบายอากาศไม้แกะสลักที่ละเอียดสวยงาม	
2	วัดประตูปอง	วัดประตูปองตั้งอยู่ระหว่างเมืองรุ่นที่ 1 และเมืองรุ่นที่ 2 วัดนี้สร้างตรงประตูเมืองชื่อว่า "วัดประตูปอง" สร้างขึ้นปี พ.ศ. 2220 วิหารสร้างปี พ.ศ. 2409 โดยเจ้าวรญาณรังสี เจ้าเมืองนครลำปาง วิหารโปร่งไม่มีฝาผนัง สร้างแบบโบราณช่างหลวงหน้าบรรณเป็นลวดลายจีนสวยงาม	
3	กู๋เจ้าย่าสุตา	กู๋เจ้าย่าสุตาเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในย่านนั้น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี โดยกรมศิลปากรได้ขุดแต่งแสดงฐานรากอาคารต่างๆ และอนุรักษ์ซ่อมประตูโขง โดยเฉพาะประตูमारกรรมปูนปั้นประดับซุ้มประตู	

4	วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม	วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง วัดพระแก้วดอนเต้าเป็นวัดที่เก่าแก่และสวยงาม มีอายุนับพันปีเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1979 เป็นเวลานานถึง 32 ปี	
5	วัดปงสนุก	วัดปงสนุก ตั้งอยู่บ้านปงสนุก ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง ในเขตเมืองเขลางค์รุณีที่ 2 ใกล้กับประตูเชียงใหม่ ประกอบด้วยวัดแฝด 2 วัดคู่กัน คือ วัดปงสนุกด้านเหนือ กับ วัดปงสนุกด้านใต้ และเนินสูงเป็นที่ตั้งของเจดีย์มณฑปปราสาทและพุทธไสยาสน์	
6	บ้านเสานัก	บ้านเสานัก เป็นบ้านที่มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นมากหลังหนึ่งในจังหวัดลำปาง เป็นบ้านไม้ที่มีเสาไม้สัก มากถึง 116 ต้น จึงเรียกว่าบ้านเสานัก ตามภาษาพื้นเมือง "นัก" มีความหมายว่า "มาก" สร้างด้วย ศิลปะพม่าผสมล้านนารูปแบบและความเก่าของบ้านเสานัก	
7	ถนนสายวัฒนธรรม	ถนนสายวัฒนธรรมลำปางเป็นถนนมรดกวัฒนธรรมที่มีความสวยงาม เก่าแก่และยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน โดยเดิมทีถนนสายนี้เป็นแนวกำแพงเมืองเดิมคือ กำแพงเมืองเขลางค์รุณีที่ 1 สองข้างทางประกอบไปด้วยชุมชนที่มีผู้คนอาศัยมาตั้งแต่โบราณ	

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างหลักการและเหตุผลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี
สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ

อัตลักษณ์ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ชุมชนท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง แสดงถึง การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเมืองที่มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกคนและทุกระดับ โดยมีการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในที่ทำงาน 4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย 5) ส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ 6) สนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง

ชุมชนท่ามะโอ ชุมชนเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทิศเหนือของแม่น้ำวัง ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่เก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง เกี่ยวข้องเชื่อมโยงโดยตรงกับประวัติศาสตร์และการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองลำปาง มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอันมีฐานมาจากภูมิสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีที่มาจากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และเรื่องราวของเมืองแห่งอุตสาหกรรมไม้ ในครั้งที่เศรษฐกิจของภูมิภาคตอนเหนือของไทยรุ่งเรืองจากกิจการค้าไม้ เป็นแหล่งรวมของกลุ่มคนหลากหลายสัญชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาวพม่าที่เข้ามาทำไม้ร่วมกับชาวอังกฤษ ไทยใหญ่ จีน ฝรั่งเศส และขมุ โดยท่ามกลางความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างสังคม ตามบริบทของโลกาภิวัตน์ ตามวิถีของทุนนิยมมากขึ้น หากแต่ชุมชนแห่งนี้ ยังคงดำเนินวิถีชีวิตในแบบพอเพียงและมีประเพณีอันเก่าแก่ที่ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจพื้นที่ เอกสารรวมถึงคำบอกกล่าวของคนในพื้นที่ย่านท่ามะโอพบว่า ชุมชนแห่งนี้มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าหลายแห่ง อีกทั้งเมื่อศึกษาเชิงลึกในพื้นที่ยังพบว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ยังไม่เป็นที่รู้จักและปรากฏสู่สายตาของคนภายนอกชุมชน รวมถึงยังสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ตัวตนที่มีความโดดเด่นไม่เหมือนใครของย่านท่ามะโอ ที่ยังหลงเหลือรอการค้นหาและเปิดเผยให้ผู้คนได้สัมผัสอีกนับไม่ถ้วน อาทิ ดำริบอาหารเชิงชาติพันธุ์ รวมถึงการใช้ภาษาหรือคำที่ใช้เรียกอาหารที่มีเอกลักษณ์อันมีที่มาจากอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnographic Semantic) เฉพาะถิ่น และยังหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ที่แปลกไปจากชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดลำปาง เช่น ประเพณีต่างข้าวหอมต๋อ อันเป็นประเพณีที่ยังคงสืบทอดมาจากชาติพันธุ์ไทยใหญ่ที่ถ่ายทอดมาสู่คนในชุมชนแห่งนี้ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นวิถีความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาตั้งแต่โบราณจวบจนปัจจุบัน (ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้, 2566: ออนไลน์)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของการทำวิจัย กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจำนวน จำนวน 15 คน

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาบริบทชุมชนคุณธรรมต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ในชุมชนท่ามะโอ

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนท่ามะโอมีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ เช่น การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ มีธรรมชาติที่งดงาม และอาหารท้องถิ่นอร่อย เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม ชุมชนรักษาวินัยและศิลปวัฒนธรรมอย่างดี การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน และการสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบ

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนคุณธรรมฯ ท่ามะโอ ได้ร่วมกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดผ่าน soft power และการแสดงศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งเสนอกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเน้นการสร้างธุรกิจท้องถิ่นและผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณค่าเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน นำไปสู่การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้เกิดการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดี

3. ผลนำเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เน้นการสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นและการสร้างโอกาสในการทำงาน พัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งเสริมความสะอาดและความสวยงามของชุมชน และสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การเข้าถึงสิทธิและโอกาสเท่าเทียม และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลศึกษาบริบทชุมชนคุณธรรมต้นแบบ “เที่ยวชุมชน ยลวิถี” ในชุมชนท่ามะโอ พบว่า ชุมชนท่ามะโอมีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ เช่น การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ มีธรรมชาติที่งดงาม และอาหารท้องถิ่นอร่อย เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม ชุมชนรักษาวินัยและศิลปวัฒนธรรมอย่างดี การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้อง

กับอัตลักษณ์ชุมชน และการสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย ศิริสมบัติ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบางบึง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารความสัมพันธ์กับผู้นำโครงการและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่ ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมให้กรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่เพิ่มขึ้น ผู้นำโครงการจึงควรประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เพื่อให้กรรมการชุมชนได้ติดตามรับทราบและซึมซับข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งทราบถึงประโยชน์จากโครงการที่เกิดแก่ประชาชนในท้องถิ่น และผู้นำโครงการควรเพิ่มบทบาทเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก ประสานงานสนับสนุนช่วยเหลือ พบปะพูดคุยสร้างความเป็นกันเองกับกรรมการชุมชน คาดว่าการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนจะเพิ่มขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถิ สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอพบว่า ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนคุณธรรมฯ ท่ามะโอ ได้ร่วมกันกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดผ่าน soft power และการแสดงศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งเสนอกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเน้นการสร้างธุรกิจท้องถิ่นและผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณค่าเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้เกิดการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ อาศัยบุญ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตตำบลไทรน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตตำบลไทรน้อย ในด้านการมีส่วนร่วมในการใช้บทบาทองค์กรชาวบ้าน การมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์จากองค์กรชาวบ้านถือว่าอยู่ในระดับสูง ส่วนการมีส่วนร่วมขององค์กรหมู่บ้านในการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนและการมีส่วนร่วมกับองค์กรชาวบ้านในการบริจาคเงินซื้อวัสดุ และเสียสละเวลาให้แก่องค์กรชาวบ้านในการร่วมกิจกรรมชุมชนอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ได้แก่ การประชุมริเริ่มโครงการ การวางแผนและดำเนินการโครงการ การรับรองผลประโยชน์จากองค์กรชาวบ้าน การประเมินผลและสรุปผลโครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเข้ามามีส่วนร่วมจำนวนมากและส่วนมากจะเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ด้านการวางแผนแก้ไขปัญหาลักษณะโครงการ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้เข้าร่วม และลักษณะการเข้าร่วมค่อนข้างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ในการเข้าร่วมเป็นกรรมการแก้ไขปัญหาลักษณะโครงการกลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้มีส่วนร่วม แต่เป็นบางครั้งเท่านั้น

3. ผลนำเสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถิ สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ พบว่า การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เน้นการสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นและการสร้างโอกาสในการทำงาน พัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งเสริมความสะอาดและความสวยงามของชุมชน และสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการตัดสินใจ การเข้าถึงสิทธิและโอกาสเท่าเทียม และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา สังขวรรณ (2560: 1-9) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีกลยุทธ์การพัฒนา 5 กลยุทธ์ ได้แก่ (1) ยึดหลักยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม (2) ส่งเสริมและพัฒนาให้จังหวัดเป็น ศูนย์กลางการพักผ่อนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (3) กำหนดกลยุทธ์ประเด็นยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม (4) เพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ รวมทั้งบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ (5) การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้กระจายออกไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย ภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันดำเนินการปรับปรุง ดูแลบำรุงรักษา สถานที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความชำรุดทรุดโทรม ควรทำการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ในการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อนำไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจังหวัดสมุทรสงครามยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในทางประวัติศาสตร์ ความโดดเด่นในทางศิลปวัฒนธรรม มีความโดดเด่นในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีกเป็นอันมากที่ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ไม่ได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไผ่พันใบ พิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร อนุสรณ์สถานแฝดสยามอิน-จัน อาสนวิหารแม่พระบังเกิด ประเพณีไทยทรงดำ ตลอดจนน้ำบายน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก แหล่งการทำนาเกลือ ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรชุมชนบางพลับ ฯลฯ

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ” มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการเชื่อมโยงกับการตลาดผ่าน soft power และเน้นการส่งเสริมข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างรายได้ใหม่ๆ และการสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ เพื่อช่วยสร้างความเข้มแข็งในทุกด้านของชุมชน เพื่อสร้างองค์กรและระบบที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งและยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยว มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ควรมีการส่งเสริมเชิงรุก ในเรื่องของภาพลักษณ์เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชนท่ามะโอ การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ มีธรรมชาติที่งดงาม และอาหารท้องถิ่นอร่อย เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม ชุมชนรักษาวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรม และควรเน้นการสร้างธุรกิจท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์

หรือบริการที่มีคุณค่าเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการเปิดถนนสายวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืน ในชุมชนในหลายๆ พื้นที่ให้กว้างไกลกว้างเดิม ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้สอดคล้องมิติด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย การสร้างรายได้ให้คนในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาการตลาดทางวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยว มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ประโยชน์ได้ในอนาคต และขยายขอบเขตให้กว้างขวาง เหมาะสมกับการนำไปสู่การวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ยลวิถี สู่ความยั่งยืนในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ (2561). คู่มือการประเมิน องค์กร ชุมชน อำเภอ และจังหวัดคุณธรรมภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559 - 2564). กรุงเทพมหานคร:กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์ (2558). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประสิทธิ์ อาศัยบุญ (2551). “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระครูประโชติสารนิวัตร (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม. “วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด”. 1 (1) (มกราคม – เมษายน).
- พลอยจันทร์ สุขคง, ททท (2566). เปิดแผนปี 66 เน้นพลิกฟื้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สร้างคุณค่าสู่ High Value & Sustainable Tourism. สืบค้นข้อมูลจาก <https://thestandard.co/tat-2023-plan/>.
- ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ (2566). หลักการและเหตุผล, สืบค้นข้อมูลจาก <https://lampang.dusit.ac.th/lampanglearningcity/%e0%b8%97%e0%b8%b5%e0%b9%88%e0%b8%a1%e0%b8% b2-2/>
- สมชัย ศิริสมบัติ (2544). “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบางบึง จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภา สังขวรรณ (2560). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม. “Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University”. 4 (1).

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (2539). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์:แนวคิด หลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ”. เอกสารประกอบประชุมสัมมนาอุทยานแห่งชาติกับนันทนาการ และการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน 27-28 พฤษภาคม 2539. กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้.

อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และ ธนัสถา โรจนตระกูล (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. “Journal of Modern Learning Development”. 7 (8) (กันยายน).

Hosmer, L.T (1995). Trust The Connecting Link between Organizational Theory and Philosophical Ethics. “Academy of Management Review”. 20 (1).

